

ЛИ МУНЁЛ ҲИКОЯЛАРИДА ФУҚАРОЛАР УРУШИ АКС-САДОСИ

Каримов Нодирбек Шухрат ўғли
ТДШУ, Корейс филологияси кафедраси
мустақил изланувчиси

Миллатдошлар, қондошлар ўртасида бўлиб ўтган уруш асоратлари орадан 70 йилдан ортиқ вақт ўтса-да, ўзининг оғриқли лаҳзаларини ҳар он эслатиб туради. Корейс миллатининг ҳар бир фуқароси бу зулматли, қора кунларни куни кеча бўлиб ўтган воқеалардек хотиралашади, адиблар эса ҳар сафар уруш мавзусини очиб беришда янги тасвир воситаларига, янги детал ва рамзларга қайта-қайта мурожаат қилишади. Бу фожиа ҳақида ҳар қанча ёзса ҳам камдек туюлади.

Турли ва муҳим ижтимоий вазифаларни амалга оширувчи бадиий адабиётда яратилаётган асарлар бўлиб ўтган урушдан ҳали-ҳануз қайғураётган инсон, унинг ўз-ўзини англаши, тарих олдида кўндаланг қўйган мураккаб муаммони такрор ва яна такрор ёдга солади. Уруш сабаб оила ва жамиятда чигаллашган ҳаёт, ота-она, ўғил-қиз, ака-ука, опа-сингиллар ўртасида зиддиятнинг кескин мажора майдонига айлангани масалалари авлоддан-авлодга ўтиб келмоқда.

Адабий танқидчилар ўринли таъкидлаганларидек, XX асрнинг иккинчи ярми, 1960-1970 йиллар корейс насрида турғунлик даври ҳисобланади. Аслида бу фуқаролар урушидан кейин ўн йилларга чўзилган бўшлиқ (хаос)га уланиб кетган ҳарбий ҳокимият юритган оғир даврдир. Бу даврда яратилган асарларда *Ватан* мавзуи етакчилик қилиб, ёзувчилар “Ватан қаерда – Шимол ёки Жанубда? Бўлинган ҳудуднинг қайси маконида яшаш мумкин – ёки бошқа давлатга кўчиб кетиш керакми?” деган саволлар гирдобига қолишди.

1980-йиллар корейс жамияти яна бир кучли тўфон гирдобига тушди. Хаос, ҳарбий бошқарувдан чарчаган халқнинг ёш исёнкорлари – талабалар томонида ўтказилган Кванжу кўзғолони нафақат мамлакат аҳлини, балки кўзғолонни бостириш учун тўкилган ҳисобсиз қон дунё аҳлини жунбушга келтирди. Талаба ёшлар мамлакатда демократик тамойилларни янгилаш учун бош кўтарган эдилар.

Мазкур давр корейс насрида “оммавий романлар” ва “нодожа” “ишчи романлар” етакчилик қилди¹. 1980-йилларга келиб ижод аҳли янги ғоя, янги мавзуга мурожаат қилишди. Ёзувчилар “бўлинган миллат” ва мамлакат инқирози илдизларини ахтариб, ўз асарларида бу икки ҳодисага мамлакатнинг турли ҳудудларида истиқомат қилаётган қари-ёш, аёл-эркак, бола нигоҳи билан назар ташлашди.

Айнан мана шу йиллар корейс адиби Ли Мунёл ижодининг юқори чўққиси ҳисобланади. Адиб ҳам фуқаролар уруши фожеасига болалик даврида гувоҳ бўлган. Шу сабабли у баъзи ҳикояларида фуқаролар уруши даври воқеаларига болаларча, авлодининг нигоҳи билан баҳо беради. 1970-йиллар бошида адабий сахнага қадам қўйган адиб замонавий корейс насри ривожига улкан ҳисса қўшган, замонавий корейс адабиёти асосчиларидан бири ҳисобланади.

“Чегарада” ҳикояси билан ўз адабий фаолиятини бошлаган Ли Мунёл мазкур ҳикоясида феодал қоқоқлик, япон аннексия йилларидан ҳам оғир кечаётган мамлакатдаги ҳарбий бошқарувнинг салбий оқибатларини реал тасвирлади. Ли Мунёлнинг кейинги ҳикояларида тарихий ўтмишга айланган фуқаролар уруши даври халқ тақдири, гоҳ Халқ армияси (Шимолий Корея), гоҳ Корея армияси (Жанубий Корея) зобитлари томонидан уруш майдонига олиб кетилган ёш йигитларнинг бесабаб ўлимга маҳкум этилиши каби муаммолар ўз аксини топди.

Адибнинг “Олма ва беш аскар” ҳикояси ҳаққонийлиги билан давр ижодкорлари асарларидан ажралиб туради. Ли Мунёл мазкур ҳикоясида уруш майдонига айланган мамлакат чекка қишлоғида содир бўлган воқеаларни фактографик усулда тасвирлайди.

Фуқаролар уруши бошланишидан олдин Корея ўрта ҳол деҳқончиликка асосланган мамлакат эди. Аҳолининг катта қисми асосан балиқчилик ҳамда деҳқончилик билан шуғулланган. Шу сабабли қатор адиблар ўз асарларида жой тасвири сифатида қишлоқни олишган.

---

¹ Избранные корейские рассказы новейшего времени. Сост. Ким Хёджа. Пер. А.Х. Ин. – М.: Изд-во МЦК МГУ, 2003. – 293 с. (на рус. и кор. яз.); Ким, Джуён. Рыбак не ломает камышей. Сост. Ким Сыну. Пер. Ким Гынсик и Т.В. Габрусенко. – М.: Издво МЦК МГУ, 2003. – 266 с.

Ли Мунёлнинг “Олма ва беш аскар” ҳикоясидаги воқеалар Сеулдан олис, тоғлар ортидаги қишлоқ ҳудудида бўлиб ўтади. Қишлоқ Нактонган дарёсига яқин жойлашган, дарё қирғоқлари гоҳ халқ армияси, гоҳ миллий армия аскарлари томонидан ишғол қилинади. Натижада, аҳоли ўртасида ҳам яшаш жойини тез-тез ўзгартирган ёки бир оила вакиллариининг ҳар хил армия сафида хизмат қилишлари кузатилади. Бунинг салбий оқибатлари ҳикоянинг асосий сюжет чизиғига сабаб бўлади.

Уруш бош қаҳрамон онаси оиласининг пароканда бўлишига сабаб бўлди. Буни адиб илк бор онасини излаб қишлоққа борган бош қаҳрамон ва тоғаси билан суҳбатда очиб беради:

“Қутилмаганда ташриф буюришинг, бунга опамнинг муносабати туфайли мен қариндошлигимизни инкор қила олмайман. Аммо, илтимос, буларнинг барчаси орамизда қолсин. Бизнинг авлод бу ерда уч юз йилдан ортиқ давр мобайнида истиқомат қилиб келади. Ҳамма опамни бокира қиз сифатида қариди, деб ҳисоблашади. Устига-устак, айнан сен туғилишинг билан боғлиқ воқеалар, албатта бунда сенинг айбинг йўқ, отам ва ўртанча акам оламдан ўтдилар. Оиламиз эса зўрға омон қолди. Менинг ҳисларимни тўғри тушун: отам ва акам ҳоки пойи ҳурмати учун мен сени қабул қила олмайман”².

Қиз (она) хотираларида келтирилишича, “амалдор” оиласи ўз шаънига хилоф йўл тутган қиз дунёга келтирган фарзандни кечира олишмади. Оилада тўнғич ўғилнинг Шимолий Корея сиёсатини қўллаб-қувватлаши, ўртанча ўғилнинг Жанубий Корея армия сафига ўз ихтиёрига кўра кириши (акасининг гуноҳини кечиришлари учун тутилган йўл – таъкид бизники К.Н.) ҳамда ҳалок бўлиши, отанинг узок вақт сўроқларга тутилиши, натижада соғлиғини йўқотиб, бу кўргуликларга дош бера олмай бевақт ўлиши, умуман, оила бошига тушган барча фалокатларда улар хонадонга бемаврид ташриф буюрган аскар ҳамда унинг сафдошларини айблашди. Бу ҳақида қария шундай ҳикоя қилади:

“Билмадим, эшитганмисан ёки йўқ, оиланинг тўнғич фарзанди япон ҳукмронлиги даврида Токиода таҳсил олган. Ёшлигидан бошлаб у сўллар тарафида бўлган, озодликка эришгач, у давлатни қайта қуриш комитетига аъзо бўлди. Кейин Пак Хонён билан бирга Шимолга кетди, бу кейинчалик муаммога айланди. Беш аскарнинг

²이문열. 금시조. – 서울: 알에이치코리아, 2021.

“амалдор” боғи олдида ўлимга маҳкум этилиши барчада шубҳа туғилишига сабаб бўлди”³.

Бу ерда ёзувчи *“япон ҳукмронлиги”* (япон аннекцияси даври, 1910-1945-йиллар), *“сўллар тарафида”* (аср бошида мамлакатда юзага келган архаистлар ва маърифатпарварлик йиллари), *“озодликка эришгач”* (1945-1950-йиллар), *“Шимолга кетди”* (1950-1953-йиллар – фуқаролар уруши даври) каби ибораларда турли замонларни назарда тутди. Барча замонлар эса бирлашиб, бир бутун занжирликда XX асрнинг илк йилларидан бошлаб фуқаролар уруши даврини қамраб олиш билан бирга, ҳикоя сюжетига киритилган воқеаларни бир бутунликда тасаввур қилиш имконини беради. Кўринадики, муаллиф ватани тарихида рўй берган барча воқеликни бадиий гавдалантиришга муваффақ бўлган. Қариянинг шу қисқа ҳикоясида даврнинг шиддатли воқеалари тилга олинади, воқеалар кечган замон эса маҳорат билан тавсирланади.

Муаллиф оила бошига тушган бахтсизлик илдизларини фуқаролар уруши даври билан боғлайди, ўз оиласидан кечиб *“душман”* тарафга ўтишга мажбур бўлган ватандошларининг бу хатти-ҳаракатларини кескин қораламайди. Чунки айрим инсонлар наздида хиёнаткор кўринган инсон аслида давр, муҳит қурбонлари эди. Ўз оиласини бахтсизлик ва қашшоқликка маҳкум қилганларнинг кўпчилиги бошқа мафкурани мажбуран қабул қилган ёки тухматга учраганлар бўлиб, улар мазкур даврда мамлакатни бошқараётган ҳокимият тазйиқига дучор бўлишган эди. Буни адибнинг *“Қаҳрамонлар асри”* қиссасида ота образи ҳам тасдиқлайди.

Ли Мунёл ҳам отаси ҳақида яратган қиссасида ўзи туғилиб ўсган, киндик қони тўкилган тупроғидан воз кечган, муқаддас оиласини асраб қолмаган, аёли ва фарзандларини ҳимоя қила олмаган, хиёнаткор отанинг қисмати албатта фожиали яқунланишига, табиий ҳол каби қарайди. Аммо шу билан бир вақтда у ўз хотираларида шундай ёзади: *“Ҳукмрон табақа таъсири остидаги отамнинг танлови тарихий зарурият эди, холос”⁴.*

Ли Мунёл ўзи кўрган, гувоҳи бўлган воқеаларни худди кино лентаси тасвири каби қоғозга туширишга муваффақ бўлди. Уруш, хаос, ҳарбий бошқарув даврида

³ 이문열. 금시조. – 서울: 알에이치코리아, 2021. – 42.쪽.

⁴ 이 지 현 – 한-영-힌 중역에 나타난 문화소 번역 양상 분석 – 이문열의 소설 우리들의 일그러진 영웅을 중심으로 – 아시아연구 26 (1) 2023.

ватанидаги жараёнларни кичик жанр ҳикоядан тортиб катта ҳажмли асарлар замирига бадиий жиҳатдан моҳирона жойлаштира олди, ҳақиқатни ҳушёрлик билан тақдим қилди, асарларида унинг ўткир ва синчков нигоҳи сезилиб туради.

Хиёнаткор оила бошлиғи сабаб унинг оила аъзолари оғир ва машаққатли ҳаёт кечиришади, устига-устак улар устидан қаттиқ назорат ўрнатади. Мана шу мотив асосида яратилган асарлар қаторига Ли Мунёлнинг “Хотиралар учқуни”, замондош ёзувчилар Хван Сунвоннинг “Оқ турналар”, Ли Донханинг “Асорат”, Юн Хингилнинг “Ёмғирлар мавсуми” Лим Чхорунинг “Замин отаси” каби ҳикоялари мисол бўла олади.

Ўз замондош ёзувчиларидан фарқли равишда Ли Мунёл яратган ҳикоялар ва қиссаларда уруш ва урушдан кейинги давр муаммолари бир нуқтада кесишади, шу билан бирга айрим масалалар бир асардан иккинчи асарга ўтиб келади. Бу масала маънавий саёзлик бўлиб, ҳар бир асарда унинг иллатлари фош этилади. Биринчи навбатда ўз вазифасини инсоншуносликка бағишлаган бадиий адабиёт сирларидан воқиф ёзувчи “типик фазилатли” образлар яратмади, балки, давр, муҳитда ўзгармаган инсон олами, унинг тилсимли руҳияти, қалб манзарасини чизишга муваффақ бўлди.